

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ส่วนใหญ่จะเน้นไปทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น การศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ก็ต้องพยายามตามให้ทันสังคม เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะตามสังคม ปัจจุบัน วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันกับบุคคลมากมาย ต้องปฏิบัติงานที่ต้องรับผิดชอบ และต้องเข้าใจมนุษย์ ซึ่งบุคคลแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่แตกต่างกัน การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ มีเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการพัฒนาผู้เรียนทางด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ การศึกษาลักษณะความเป็นเลิศทางวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ ของอุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์ (2537) พบว่า สมรรถนะเชิงวิชาชีพ ต้องประกอบไปด้วยสมรรถนะและเจตคติต่อวิชาชีพของบัณฑิต พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและทักษะทางสังคมของบัณฑิต

สมรรถนะที่ดี คือ การมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือ การแสดงออกให้เห็นในรูปพฤติกรรมทางความรู้ เจตคติ และการกระทำที่ดี ความคาดหวังในสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาล คือ ความรู้ เจตคติ และทักษะที่นักศึกษาพึงมีในการดูแลผู้ป่วย ทั้งทางด้านกาย จิตสังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งสมรรถนะนั้น ๆ จะต้องสะท้อนออกมาให้เห็นหรือสังเกตได้ (ศรีสวาท ชัยอรุณ, 2537) จากการศึกษาของ อุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์ (2537) พบว่าคุณลักษณะของความเป็นเลิศทางวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยใช้ระบบผู้ทรงคุณวุฒิ จะต้องประกอบด้วยสมรรถนะและเจตคติต่อวิชาชีพต่อบัณฑิต และพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและทักษะทางสังคมของบัณฑิต คือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาและสามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์แสดงถึงการมีคุณลักษณะและสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และเป็นผู้นำในการปฏิบัติการพยาบาลสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและใฝ่รู้อยู่เสมอ ในการผลิตพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพและสมรรถนะ คือ การรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ อย่างริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการประยุกต์เอาความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติอย่างชำนาญ ตลอดจนมีความยึดมั่นในวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทัศนคติ เจตคติที่ดีต่อผู้รับบริการ ต่อผู้ร่วมวิชาชีพและต่อวิชาชีพนั้น ต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝัง ซึ่งก็ได้แก่การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่ง คือ อาจารย์พยาบาล

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนถือว่ามีความสำคัญมาก ในกระบวนการเรียนการสอน อาจารย์นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนจึงถือเป็นตัวกำหนดสิ่งต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างมาก ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการปฏิบัติในสาขาพยาบาลศาสตร์ที่เกี่ยวกับอาจารย์พยาบาล จากการสรุปการสัมมนาพยาบาลศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 โครงการย่อยที่ 1 เรื่องการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพยาบาลด้านการบริหาร ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย วิลาวัณย์ เสนารัตน์ (2536) พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ได้แก่ อาจารย์ที่สอนภาคทฤษฎีไม่ได้สอนภาคปฏิบัติหรืออาจารย์ที่สอนภาคปฏิบัติไม่ได้สอนภาคทฤษฎี ทำให้ขาดความต่อเนื่องและความไม่ตรงกันของความรู้และการฝึกทักษะผู้นำ ในขณะเดียวกัน ศิริจิตร ตันติวุฒิกุล (2529) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนวิชาพยาบาลพื้นฐานของอาจารย์พยาบาลในมหาวิทยาลัยพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การสอนด้านบรรยาย การตอบคำถามเป็นเรื่องของความรู้ ความจำ การให้ข้อเท็จจริงมากที่สุด ส่วนการสังเคราะห์ ประเมินค่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด จากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าควรมีการสนใจและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

→ จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพการพยาบาลระดับพื้นฐานในประเทศไทย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบันการศึกษาพยาบาลแห่งแรกในปี พ.ศ. 2439 จนถึง พ.ศ. 2537 สามารถสรุปพัฒนาการของการพัฒนาการสอนไว้ดังนี้ คือ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีนั้น ผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลักตั้งแต่ช่วงริเริ่ม ซึ่งบางครั้งก็ใช้วิธีการจดให้ลอกบนกระดานดำหรือบอกให้จด เนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานความรู้น้อยและยังไม่มีตำราภาษาไทยให้อ่าน เมื่อมาถึงช่วงปัจจุบัน วิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าไปมาก บทบาทของพยาบาลที่เปลี่ยนไปโดยไม่ได้ทำหน้าที่แต่เพียงเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งการรักษาท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแพทย์ในการตัดสินใจให้การดูแลรักษาด้วย วิธีการสอนจึงต้องเน้นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้ด้วย ในปัจจุบันวิธีการสอนจึงไม่ได้ใช้การบรรยายเป็นหลักอย่างเดียว แต่จะต้องมีวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักคิดวิเคราะห์เป็นด้วย ซึ่งมีหลากหลายวิธีเช่น การสอนโดยให้ปัญหาเป็นหลัก การสัมมนา การสอนโดยยึดมโนคติทางการพยาบาลเป็นหลัก เป็นต้น (ไข่มุก วิเชียรเจริญ , 2540) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันว่ามีความสัมพันธ์กับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลอย่างไร

นอกจากกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแล้ว ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลก็ยังมีผลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลอีกด้วย เพราะนักศึกษาพยาบาลแต่ละคนย่อมมาจากสถานศึกษา หรือการได้รับการอบรมพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นด้านนิสัยใจคอ หรือความรู้ที่แตก

ต่างกันมา ดังนั้น การที่จะวัดความรู้ความสามารถของนักศึกษา เราสามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นจึงเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงมีผลต่อสมรรถนะของนักศึกษาด้วยเช่นกัน การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ควรทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้และสติปัญญา ทักษะคิดหรือเจตคติ และทักษะการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างเจตคติ เพราะผู้ที่อยู่ในวิชาชีพนั้น มักถูกคาดหวังจากบุคคลรอบข้างในสังคม ว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถสูง มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพหรือเจตคติในทางบวก ซึ่งทั้งผู้ร่วมวิชาชีพและสังคมต้องการได้แก่ พยาบาลยินดีที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ มีความเคารพต่อสิทธิของผู้รับบริการ นอกจากนี้เจตคดียังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ การเรียนรู้ การจำและการแสดงออกของบุคคล เพราะการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาอย่างเดียวก็ไร้ประโยชน์ การปฏิบัติเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความรู้ ก็เป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวง แม้ว่ามีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติ แต่ขาดเจตคติในงานที่รู้และปฏิบัตินั้น ก็ได้ผลไม่ได้เต็มที่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างเจตคติต่อวิชาชีพที่ดีกับนักศึกษาพยาบาลทุกคน (สุลิตพร ปิยสุทธิ และคณะ, 2539 : 32)

จากการศึกษาของ ลำเนาวัชรศิลป์ (2538) พบว่า พฤติกรรมของนักศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักศึกษา อาจเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีของสถาบันการศึกษา วิธีที่จะพัฒนานักศึกษาที่ได้ผลอีกทางหนึ่งคือการจัดการกับสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา การที่จะปรับปรุงสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาทุกๆด้าน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจในระดับของการลงมือปฏิบัติ สิ่งหนึ่งในบรรดาสภาพปัญหาทั้งหลายนั้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถาบัน การจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันที่เชื่อมต่อบรรยากาศทางวิชาการ เชื่อมต่อความรู้สึกอบอุ่นเป็นมิตรจะโยงใยให้เกิดการเรียนรู้ และหล่อหลอมให้นักศึกษามีความรู้สึกนึกคิดที่ละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพยาบาล ซึ่งรับคุณธรรมที่ดั่งงามที่บรรดาอาจารย์เพียรพยายามพัฒนาและเสริมสร้างประกอบกันขึ้นเป็นสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลที่พึงประสงค์ได้ ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวที่หล่อหลอมพฤติกรรมทางสังคมให้แก่นักศึกษาอีกด้วย นอกจากอาจารย์แล้ว เพื่อนก็มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะของนักศึกษาได้แก่ พัฒนาการทางด้านความรู้ เจตคติ บุคลิกภาพ และคุณธรรมของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในวิทยาลัย จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในกลุ่มเพื่อนให้ได้ ดังที่ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527) กล่าวว่า หากกลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักศึกษามักจะมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย เพื่อนเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัว เมื่อเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ถ้านักศึกษาอยู่

ในกลุ่มเพื่อนดี ก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษา ดังนั้นจะเห็นว่านักศึกษาแต่ละคนมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมตามกลุ่มที่ตนเองคบหาอยู่ด้วย นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมของสถาบันโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษามากด้วยเช่นกัน สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มากที่สุด คือ หอพักนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อย่างน้อย 8 ชั่วโมงที่หอพัก เพราะการศึกษานพยาบาลเป็นการศึกษาที่เป็นลักษณะเดียว

จากการรายงานการประชุมเพื่อวางแผนโครงการเพื่อพัฒนาวิทยาลัยระยะที่ 3 (พค. 2542 -2545) ของวิทยาลัยพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และรายงานการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลวันที่ 28 กันยายน 2541 (สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข , 2541) ได้สภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนของวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ดังนี้ คือ อาคารขาดความเป็นระเบียบ และความสวยงาม สภาพแวดล้อมในวิทยาลัยไม่ดีเท่าที่ควร สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องสมุดขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ระบบบริการไม่ประทับใจ คับแคบ โรงอาหารมีปัญหา การบริการน้ำดื่มไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณวดี เนียมสกุล (2538) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาถือเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ถ้าสภาพแวดล้อมเหมาะสมมีบรรยากาศทางการดี สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ใช้การเรียนรู้และร่วมกิจกรรมในการเรียนการสอนตลอดจนไขว่คว้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอจะเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาบัน มีผลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างมาก

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล และสภาพแวดล้อมของสถาบันว่ามีผลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลหรือไม่และสัมพันธ์กันอย่างไร และตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลในอนาคต อันจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เจตคติต่อวิชาชีพ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลและสภาพแวดล้อมของสถาบันกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 3) เพื่อศึกษาตัวแปรที่ร่วมพยากรณ์สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

แนวคิดเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะเชิงวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพของนักศึกษาพยาบาล ถือเป็นความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ฟาริดา อิบราฮิม (2535) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลวิชาชีพ คือ ด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรมและความรับผิดชอบที่เกิดจากความเป็นวิชาชีพ ความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ จินตนา ยูนิพันธุ์ และ ลลิต ศิริทรัพย์จันทร์ (2542) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะสำคัญของบัณฑิตพยาบาล คือ มีความสามารถในการให้บริการได้ทุกระดับ มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดี มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาสากลได้ มีความสามารถในเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ มีความรู้ทั้งในแนวกว้างและลึกหลาย ๆ ด้าน และมีความสามารถในการทำและใช้ผลงานวิจัยในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนนโยบาย แนวทางการศึกษาให้กับนักศึกษาพยาบาลเพื่อเป็นการวางรากฐานของสมรรถนะที่ดีให้กับวิชาชีพในอนาคต

องค์ประกอบสำคัญของระบบการเรียนการสอนนั้น สจัด อุทรานนท์ (2525) ได้จัดองค์ประกอบไว้ 3 ประการ คือ

- 1) ตัวป้อน ได้แก่ อาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตร และสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน
- 2) กระบวนการดำเนินงาน คือ การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน การกำหนดเนื้อหาวิชา การดำเนินการสอน และบทประเมินการเรียนการสอน
- 3) ผลผลิต

นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2520) ได้เสนอแนะว่า ผู้สอนที่ดีในระดับอุดม

ศึกษา ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีความรู้ มีความรักและความศรัทธา มีความสามารถในการทำหรือปฏิบัติได้ รู้จักคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ มีความสามารถในการประยุกต์และใช้ความรู้ต่าง ๆ มีความสามารถในการโต้ตอบ ถกเถียง อภิปรายกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี มีเทคนิคในการกระตุ้นผู้เรียนให้ศึกษาด้วยตนเองสิ่งเหล่านี้แสดงออกได้ในลักษณะกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนนั่นเอง จากการศึกษาของ ไช้มุข วิเชียรเจริญ (2535) ได้ศึกษาโดยการสร้างแบบสอบถามตามแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพพยาบาล ผวนกับมติจากที่ประชุมในการสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2530 และครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2536 พบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนนั้นอาจารย์พยาบาลควรมีความรู้ในวิชาเหล่านั้น อาจารย์ควรกระตุ้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ควรมุ่งสอนทักษะเพียงอย่างเดียว ควรใช้วิธีการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาคิดเป็น วิธีการสอนในรายวิชาภาคทฤษฎี ควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีผสมผสานกัน ไม่ควรใช้การบรรยายหรือการใช้ปัญหาเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว อาจใช้วิธีสอนอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์ได้ ชั้นของกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับอาจารย์โดยตรงดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสมควรทำการศึกษาเป็นอย่างมากเพื่อการพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนให้พัฒนาและจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของการสอนด้วย

ทางด้านสภาพแวดล้อมของสถาบัน จากการศึกษาของ ลออ หุตางกูร (2534) สอดคล้องกับ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมของสถาบันออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม และจากการศึกษานี้ยังพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีผลต่อการศึกษามากปฏิบัติและภาคทฤษฎีของนักศึกษา นอกจากนี้ สำนาว์ ขจรศิลป์ (2538) ได้ทำการศึกษาและพบว่า สภาพแวดล้อมของสถาบันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาในลักษณะแปรผันตรง นั่นคือถ้าสภาพแวดล้อมของสถาบันมีความสมบูรณ์ก็ย่อมทำให้สมรรถนะของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ดีไปด้วย

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาเองก็มีความสำคัญในการสร้างสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษา เพราะปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สภาพที่นักศึกษาเป็นอยู่ รวมทั้ง ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะตัวของนักศึกษาพยาบาล นั่นคือ ความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะทางด้านความรู้ความสามารถ การมีเจตคติของแต่ละที่แตกต่างย่อมแสดงออกทางพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่ต่างกัน วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร (2537) กล่าวว่า ตัวกำหนด 3 ประการหลักที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อม ประสบการณ์ในอดีต และเจตคติที่มีต่อสิ่งนั้น ตัวแปรที่สามารถบอกประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนได้คืออย่างหนึ่ง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จาก

แนวคิดของ Bloom (1982 : 166 – 175) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามค่าน้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้ ในด้านความรู้ความสามารถ เจตคติและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ การที่ต้องการให้อาจารย์พยาบาลมีความรู้มากเพื่อทำการถ่ายทอดให้กับนักศึกษาเพื่อให้เกิดสมรรถนะทางด้านความรู้ และการจะถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาก็มีกระบวนการต่างๆ กันที่อาจารย์พยาบาลจะแสดงพฤติกรรมออกมา เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนพฤติกรรมที่เป็นการส่งเสริมกำลังใจ ความก้าวหน้า และความสำเ็จของผู้เรียน

จากแนวคิด และผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยดังนี้

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 2) กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การดำเนินการสอน และการประเมินผล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 3) สภาพแวดล้อมของสถาบันทั้ง 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ และสังคม ได้แก่ อาจารย์ และเพื่อน มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 4) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาชีพ เป็นตัวแปรที่ร่วมพยากรณ์สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 5) กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การดำเนินการสอน และการประเมินผล เป็นตัวแปรที่ร่วมพยากรณ์สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
- 6) สภาพแวดล้อมของสถาบันทั้ง 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ และสังคม ได้แก่ อาจารย์ และเพื่อน เป็นตัวแปรที่ร่วมพยากรณ์สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย

ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตกระทรวงสาธารณสุข ปีการศึกษา 2542

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรชั้นปีที่ 4 สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 361 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาชีพ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล และสภาพแวดล้อมของสถาบัน

ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษา ประกอบด้วย

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาพยาบาล ตั้งแต่เข้าศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล จนถึงสิ้นภาคการศึกษาที่ 1 ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2542

2) เจตคติต่อวิชาชีพ หมายถึง ความรู้สึกและแนวโน้มของบุคคลในการมองเห็นคุณค่าทางวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย

2.1) ด้านค่านิยมของสังคม หมายถึง ความรู้สึกและแนวโน้มของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อวิชาชีพพยาบาลตามค่านิยมของสังคม

2.2) ด้านลักษณะวิชาชีพ หมายถึง ความรู้สึกและแนวโน้มของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อลักษณะของวิชาชีพ

2.3) ด้านการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกและแนวโน้มของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อการปฏิบัติงานการพยาบาล

2.4) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ หมายถึง ความรู้สึกและแนวโน้มของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการและญาติในเชิงวิชาชีพพยาบาล

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่อาจารย์จัดกระทำเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่อาจารย์พยาบาลจัดเตรียมก่อนที่จะดำเนินการสอน ได้แก่ การวางแผนเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อม การเตรียมอุปกรณ์สื่อการสอน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2) ด้านการดำเนินการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมและบรรยากาศในการเรียนกิจกรรมชั้นปฏิบัติการเรียนการสอนจริงทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ประกอบด้วย การนำเข้าสู่บทเรียน วิธีสอนต่าง ๆ การอธิบาย การตั้งคำถาม การมอบหมายงาน และการอภิปรายกับผู้เรียน

3) ด้านการประเมินผล หมายถึง กิจกรรมการประเมินทั้งในเรื่องของการวางแผนการสอน ประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน ประเมินผลระหว่างภาคเรียน และประเมินผลเมื่อจบการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา

สภาพแวดล้อมของสถาบัน หมายถึง ลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถาบันสังกัดวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่จะส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งประเมินได้จากการรับรู้ของนักศึกษา ประกอบด้วย

1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศ สถานที่และบริการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ แสงสว่าง อาคารเรียน หอพัก สื่อการเรียนการสอน ระบบบริการห้องสมุด เป็นต้น

2) สภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อยู่รอบตัวนักศึกษาในสถาบันในเชิงสัมพันธ์ภาพ ซึ่งมีอิทธิพลและเอื้อต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ อาจารย์และเพื่อน

สมรรถนะเชิงวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่พร้อมจะ

ปฏิบัติการพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลออกเป็น 5 ด้าน คือ

1) ด้านวิชาการ หมายถึง ความสามารถทางด้านที่เกี่ยวกับความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลรวมทั้งศาสตร์อื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการพยาบาลได้ ได้แก่ การให้คำปรึกษา การสอน การแนะนำนักศึกษาและบุคลากรในทีมสุขภาพที่ปฏิบัติงานร่วมกัน รวมถึงจัดทำเอกสารวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

2) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลที่แสดงออกในรูปของการประยุกต์ความรู้ในศาสตร์ของพยาบาลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล โดยครอบคลุมกระบวนการพยาบาลทุกขั้นตอน รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

3) ด้านการบริหาร หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลในเรื่องของการบริหารจัดการทางการพยาบาลและทั่วไป ในเรื่องของการวางแผนงาน การปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าทีม การตัดสินใจแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดระบบงาน การติดตามผลงาน การบริหารเวลา การส่งเสริมสัมพันธภาพในผู้ร่วมงาน การสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น

4) ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะประจำตัวของนักศึกษาที่แสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาชีพทางการพยาบาล ได้แก่ การแต่งกาย ท่าทาง วาจา ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

5) ด้านเทคโนโลยีและความเป็นสากล หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาพยาบาลที่แสดงออกว่ามีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยี มีความรู้ในการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยสามารถนำมาใช้ในการให้การพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งการบำรุงรักษา มีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้นักศึกษาพยาบาลยังต้องมีความสามารถแสดงออกในรูปของความรู้และทักษะเรื่องภาษาสากล ความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นสากล สนใจศึกษาในวัฒนธรรมต่างชาติรวมทั้งยังต้องคำนึงถึงความสำคัญและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สนใจและเข้าร่วมในการวิจัยร่วมระหว่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ผู้บริหารและคณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการหาแนวทางในการที่จะพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพให้เกิดขึ้นแก่บัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์

2) เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและอาจารย์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของสถาบัน รวมทั้งส่งเสริมปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีผลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนานักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย